

Latweefch u Awifess.

Nr. 21. Zettortdeena 26ta Mei 1849.

Mahju kohpfchana.

(Skattees Nr. 20. Beigums.)

IV. Lauku gohd ifchana.

Sawu lauku labbi apstrahdaht un apkohpt illursch saprattihis, kas tik ar apdohmu sawus darbus padarrihs un ne palaifsees. Tahs leetas, ko mehs pee tam bruhkejam wiffas labbas buhs, kad jaw papreekschu kluhs gahdahs, ka tahs kreetni taisitas. Arkleem ne waijaga buht pa daudsf nodillufcheem, nedf ap-pakschä pa platteem; ezzechahm labbi aschahm, dselsu ezzefchas tahs labbakas, ar tahn darbu labbaki un trihs reis tik ahtri padarra; tahs derrigakas irraid, kas 3 pehdi weenadi un ohtradi, tas irr: plattumä un garrumä, taisitas, ar trihs rindahm dselsu tappu no $\frac{3}{4}$ zellu beefas tscheklantigas dselses. Pirmä rindä nahk 4, widdus rindä 3 un treschä rindä atkal 4 tappas; preekschä ar swengeli, kur to sirgu eejuhds. Kad gribb ar diwahm jeb trim tadhahm ezzeht, tad winnas waijaga ar masahm kehditehm kohpä fa-ahkeht jeb fakappeleht. Tahs tappas tohp 1 pehdu garreas taisitas — kad tee galli nodillufchi, tad tahs dsillaki eedsen-namas; ta ne waijaga arweenu jaunas taisiht. Winnas ta eedsen-namas, ka ta weena ascha kants stahw preekschä, un to wellenu greesch; tohs kohkus, kur tahs tappas eekschä nahk, taisa no 3 zellu beeseem behrses kohkeem. — Arri par labbeem grahweem jagahda, ka uh-dens laukus ne isgull; ta arri par labbahm waggahm, kas abbi pee mums truhfst, wiss-wairak kalna weetäs. — Pee kalneem waijaga grahwus un waggas eeschlikhi un kruisis dsicht, tad uhdens tahs ne israus un arri tohs suhdus, to trekno semmi un to fehksu no kalnu galleem ne noskallohs. Kur leijas purwa weetas, tur waijaga pee ta kalna kahjas, kur tas purws

zellahs, grahwi wilkt; tas uhdens arweenu nahk no teem apkahrtejeem kalneem; no teem apkahrtejeem grahweem waijaga eeksch zitteem to uhdeni eelaist, kas winnau warr probjam wilkt. Tapat arridsan jagohda plawas. Augustas plawas, kas nefs mas seena, labbaki par laukeem jataifa, kad tahs pa rohkai irr, un warr abbulinu, woi arri, kad abbulinsch lahga ne aug, lehzas, woi sirnus ar zittu labbibu sajauktus preeksch seena, un abbulinu arri preeksch gannibahm feht un audsinaht. Us to wisswairak jaskattahs, ka tas abbulinsch, jeb tee sirni un tahs lehzas ne tohp notulli tai paschä weetä fehti. — Kad stipri suhdo, tad tohs jaw 6ta gaddä warr tai paschä weetä feht, bet labbaki arweenu irr, kad tik 8ta woi 12ta gaddä abbulinsch jeb sirni us to paschu weetu nahk; — kad tohs ahtraki weenu pakkal ohtra fehj, tad tee labbi ne isdohdahs, un arri to semmi zittai labbibai famaita. — Pehz abbulina pawissam labbi wiffa labbiba aug; kad abbulinsch diwi gaddus woi wehl ilgaki stahwejis, tad winnu eekam rudsus eesehj, jaw ruddeni waijaga us-art. — Laukus warr sawadaki eedalliht. Kad ne gribb abbulina gannibas turreht, tad stipro semmi warr eedalliht us 8 laukeem: 1) rudsi, 2) ahbuls, 3) meeschi, 4) papue, 5) rudsi, 6) sirni, 7) meeschi, 8) papue. Kur sirni ne aug, us 7 laukeem: 1) rudsi, 2) ahbuls, 3) meeschi, 4) papue, 5) rudsi, 6) meeschi, 7) papue. Bes abbulina weeglu semmi warr dalliht us 4 laukeem: 1) rudsi, 2) kartuppeli (lehzas preeksch seena), 3) meeschi (ausas), 4) papue. Stipru semmi ar abbuli gannibahm us 10 laukeem: 1) rudsi, 2) ahbuls, 3) ahbuls, 4) ahbuls, 5) meeschi, 6) papue, 7) rudsi, 8) sirni, 9) ausas, 10) papue. Kur tik daudsf gannibu ne waijaga, tur nemm tik 9 laukus, un leek

tam ahbulinam 2 gaddus stahweht; woi arri
8 laukus bes firneem.

Kam augstas gannibas ar kruhmeem, woi
atmatta, kam tikai mas labbas semmes, tas
arweenu labbaki darrihs, tahs gannibas pa
gabbaltineem pee lauka peenemt un ahbulina
gannibas eetaisift. No ahbula gannibahm tas
labbums irr, ka wissi suhdi paleek us lauka un
ne isputt us atmattahm; tapehz arri tahdu
ahbula gannibas lauku, kad winnu ar rudseem
grubb feht, us pufi masak waijaga suhdoht,
ne ka skaidru papui, un winsch tilpat auglus
nessihs. — Weena puhra weeta ahbulina gan-
nibas wairak lohpam dohs pahrtikschamu, ne
ka tschetras puhra weetas atmattas. — Wai-
jaga tik to farkano ahbulinu ar balto ahbulinu
un timote sahli kohpa sajaukt un feht; warr
nemt us puhra weetu: 10 mahrzinu farkana
ahbula sehklas, 2 mahrzinas timote sahles un
2 mahrzinas baltu ahbula sehklas.

Kad ahbulu tikai weenu gaddu grubb tur-
reht, tad waijaga skaidru ahbulu 12 lihds
14 mahrzinu us puhra weetu feht. Kad grubb
diwi gaddus turreht, bet ne wis preeksch gan-
nibahm, tad waijaga 10 mahrzinu farkana ah-
bula un 2 lihds 4 mahrzinas timote sehklas
nemt us puhra weetu. Weegla semme arweenu
to timote sahli warr peejaukt, ta ne issalst un
tahda semme ar labbaki isdohdahs; ptawas
scho sehklu arri weenu paschu fehj 8 mahrzinas
us puhra weetu; no winnas labbu seenu dabbu,
winna jaw japtaus preeksch Tahneem pitmu
reif, kad ta sehklia wehl naw labbi isplaukus,
jo zittadi tas feens paleek zeets. Schi sahle arri
lejas ptawas aug, tik ne waijaga uhdennim
wirfu gulleht. Kad ahbuls issallis, ko tuh-
dalin no pawassara warr redscht, tad es esmu
ausas woi arri mistru us to ruggaju sehjis un
tuhdat eearris; tee man irr dauds auglus nef-
fuschi, wisswairak tad, kad leels ahbula rug-
gaigs bija. Sehjamu laiku labbibai waijaga
no gaifa un semmes noredseht, un to arri ikkats
pee farwas semmes noskattahs. — Ruddens
sehjums, ruddi jeb kwoeschi, kas agri sehti, pee
mas stipras semmes arweenu labbaki turrahs;

pee weeglas semmes gan labbaki irr, kad mas
ko febbaki fehj; diki eeschluschi lauki weeglä
semme lehtaiki ispuhst.

Ahbulu us rudseem waijaga agri pawassari
feht, us kweescheem febbaki — kad winni jaw
eesfahl augt, jo zittadi flapja laika tas ahbuls
lehti tohs kweeschus pahremm. — Us mee-
scheem jeb ausahm ahbulu fehj preeksch peewel-
schanas.

Pee mums wehl dauds zilweki dohma, ka
labbaki effoht pawassari, ne ka ruddeni rugga-
jus wassaras labbibai usart; pee smilts sem-
mes gan labbaki irr pawassari ruggajus mee-
scheem usart, bet ne wis stipro semmi; — scho
arweenu labbaki ruddeni usart; kam tahda
semme irr, kas lehti sableekejahs, ahtri ne
schuhst un ne paleek irdena, tad waijaga tahdu
semme pa seeinu neezzetu pamest; tad winna-
buhs pawassari weegiaki isstrahdojama. Urri
preeksch firneem un ausahm labbaki, kad rуд-
deni ruggajus usare. Diwi gaddu, woi arri
ilgali stahwejuschu ahbulu waijaga arweenu
ruddeni usart, tikabb wassarejas, ka ruddeni
sehjai; kad tahs ahbula un zittas sahlu saknes
dabbi issalt, tad winnas pawassari tuhdat fa-
puhst un tai semmei dauds spehla us nahko-
scheem augleem dohd, — bet winnu ne wai-
jaga ruddeni ezzet.

Ta pirma qahdaschana kahd eesfahl kult irr:
labbu sehklu eekracht un labbi paglabbah; kas
eespehj, tam arri rudsu un kweeschu sehklia us
nahkofchu ruddeni japaglabba, jo ne warr sin-
naht, ka winni nahkofcha wassara isdohfrees.

Tas naw nekahds fainmeeks, kas pawassari
eesfahl mekleht sehklu un us tirgu sapirktu lab-
bibu fehj. Wisswairak geld paglabbah kwee-
schu sehklu; kas gaddu wezzus kweeschus sehs,
— winneem tik waijaga balteem buht — tam
fawu muhschu mellplaukas kweeschi ne isaugs.
Kam naw wezza kweeschu sehklia, tam wai-
jaga fawus kweeschus 8 lihds 12 stundas preeksch
sehchanas stipra sahls uhdenni nomasgaht, jeb
arri to sehklu 12 stundas preeksch sehchanas ar
stipru suhdu uhdenni (wirzu) — 2 stohpi us
puhru — fasazziht un labbi famaisift, tad ar

islaſcheteem falkeem ſtipri nokaſiht un atkal famaſiht. — Es eſmu us taſdu wiſſi maſgatus inellus kweeſchus fehjiſ, un man balti iſauge, bet no teem kweeſcheem, kaſ ne tappe ta maſgati, dabbuju mellplaukas. Tohs ar falkeem ſajauktus kweeſchus waijaga arweenu pa wehjam feht, lai tee falki ne putt ozzis. Ne waijaga til feht pa rettu, rudsus warr nemt $1\frac{1}{4}$ lihds $1\frac{1}{2}$ puhrus us puhra weetu; weegla un ſtipra ſemme, kaſ wahja irr, jaſehj waitak ne ka treknä ſemme; kweeſchus 1 puhrus; meeſchus 1 lihds $1\frac{1}{4}$ puhrus; ausas weenaa paſchas, ausas ar lehzahm, ausas ar meescheem ware feht 2 arri lihds 3 puhrus us puhra weetu; — arri labbi irr, kad daschu reis pahrmihj fehklu.

Wiffai leelus gabbalus ar kartuppelieem apſtahdih tikkai tur warr, kur ar juhras fuhdeem warr fuhdoht, jeb no mescheem west pakaiſu, un mellu ſemmi no purweem; zittadi pa laikam laukti tohp wahji; tee kartuppeli daudſ ſpehka ſemmei atnemr un ne ko ne atdohd; pee taſs noxemſchanas ta ſemme arri pa daudſ tohp iſwandita, un kaſ maſtipra ſemme, ta pa ſeemu dikti noguldahs.

Kad pee kweeſcheem rudsſ ſeejaukuſchees, tad ſchohs waijaga nokappaht, kad tee iſplaukuſchi; — tas biſchkiſ rudsu, ko tur nokappa ne puſſi to ne atneſs, ko tee tohs kweeſchus preekſch iſdohſchanas famaita; ſinnams, kad pats bihdeleht gribb, tad winnus warr pamet nekap-patus. Wiffa lauku eedallifchana, labba apſtrahdaſchana un ta labbaka fehklia ne ko ne warr lihdeht, kad ne ruhpejamees, ſawus laukus pa pilnam ar labbeem ſtipreem fuhdeem noſuhdoht; un gandrihs par ne ko til ſlikti ne gahda, til labb muichäs ka mahjäs, ka par fuhdeem; kad papilnam irr fuhdu, tad warr laukus dalliht, ka ween gribb, ar weenu augs, kad til labba fehklia buhs un kad labbi to ſemmi apkohps.

A. von der Recke.

Slakters bija gudris, bet affakahts bija wehl jo gudraks.

Slakters apmekleja preekſch neddelahm ſawu draugu, to affakahtu, kam tas ſchihs leetas

deht bija padohma nahziſ luhgtees: „Kahda gaſpascha eenahze walkar mannā nammā,” ta ſchiſ eefahze teikt, „gribbedama weenu it labbu treknū wehrscha gallas gobbalu pirktees preekſch ſawa lunga maltite. Winnas maſais funnit, kaſ tai lihds bija, taſnibu un gohdu aismirſdams, nonehme no galda weenu gabbalu gallas, ko tas gax ſemmi wilkdams dikti ar ſmilktim noſimehreja, ta ka tas ne kur ne bija wairs bruhkejams; tadehſ es nu juhs praſſu: woi tam ſewiſchlam nu ta galla buhs jaaiſmakſa, un zik man nahttohs no taſs praſſiht?” — Affakahts to dſirdedams winkujauta: Woi tas ſewiſchlis jums arridsan labba kunde (prohti labba gallas pirzeja) bija? Un kad nu ſlakteris to apſtiprinaja, tad fazija tas tam ta: Es jums nu, ka labbam draugam, to padohmu dohdu, tohs 75 kap. f., ko tas gabbals gallas makſa, tai gaſpaschai ne praſſiht; jo kad juhs us to ſtahwetu, lai ta to makſa, juhs ne ween winna ka ſawu kundi paſpheletu, bet warr buht arri taſs kundes winnaas draugu; bet kad juhs nu kahdu reiſi ar to fungu taſs gaſpaschas fanahzeet, tad iſſtaſteet winnam to ta eekſch labba prahta, un — tiſkeni wiſch jums juhſu ſlabdi atlihdsinahs. — „Teefcham, jums irr taſniba,” atbild ſlakteris, „es gribbu tuhliht juhſu padohmam paklausiht, un nemmohs taggad to brihwestibu jums pateikt, ka juhſu paſcha gaſpascha ta bija. — Affakahts, jebſchu gan, ka jaw redſam, ne bija dohmajis, ka ta leeta ta beigſees — gan paſmeedamees, tak eeduſmojees — tam 75 kap. f. par to galtu aismakſaja. — Slakteris gahje nu ſmeedamees us mahjahm, lepnis buhdams, ka affakahtam pee degguna nokehris. — Schis mahjä pahraghjis ſtabſtija nu to ſtilki ſaweeem kaimineem; tee palihdſeja tam par ſchahdu ehrmigu notikumu preezatees. Ohtrā rihta ſtabweja ſlakteris, ſawu pihpiti kuhpinadams, ſawas durwiſ, wehl arween par ſawu gudru iſdarriſchanu preezadamees, kad grahmatu neſſejſ ſlaht nahe un tam grahmatu paſneedſe. Tas to tuhliht uſlaueſ; — ta bija no wiina labba drauga, to affakahta, kur tas tam rehkinumu

suhtija, eeksch ka tee wahrdibija rakstiti: „Par padohma do hſchanu 1 rub. 50 kop. f.“ Ar kaunigahm azzim waijadseja nu tam leelam gudrineekam sawu parradu lihdsinaht.

Woi redsi, laffitais mihlais, ka daschu reisi eet? — Tas, kas pehdigi smeijsahs — smejahs arween gahrdaki. Tas lai mums no scha stahsta peeteet.

* * *
Padohms, ka warr taifisht, ka sahle ap kohkeem labbi aug.

Kad leetus laikā salpeteri appaksch kohkeem kaisoht, tad augoht tur pehz neganti leela un labba sahle. Zitti prohwejuschi appasch klawhm salpeteri kaisiht, un irr atradduschi, ka tannis weetās arween ta sahle sawu sallu pehrwi irr paturrejuſe. Kad nu schi mehginaſchana irr labbi isdevusees, tad irr arri prohwehts us takhm weetahm, kur gohwim nepatihkama sahle papreksch augufe, salpeteri kaiſiht, un irr atradduschi, ka ta sahle lohpeem dauds labbaka bijufe, ne kq ta, kas us laukeem suhdotā semmē augufe.

* * *
E kur feers!

Ar Enlendera kuggi atnahze ne wissai fenn — no Amerikas us Liwerpuhles pilſatu, Enlante — tas wiffuleelakais feers, kas paſaulē irr redſehſt. Wirsch bija no 700 gohwu peena ſafeets, kam 13 pehdas wiffapkahrt, ſwehre 72 pohdus 7 mahrzinas, un bija 18 tuktus beefs. — Kurfemneeki! woi warreet arrīsan tahdu ſeeriā ū ſafeet?

E. F. S.

Teesas fluddin aſchana.

Wissi tee, lam kahdas taifnas präfischanas buhlu pee tabs aſtahtas mantas ta bes ſinnameem mantis neefem nemirruſcha Krohna Ekschnumuischās drau-

des lohzeļla Tommasch Spakowski tohp zaur ſcho uſaizinati, gadda ſtarpa ſchit peeteetces. Krohna Ekschnumuischās pagasta teesa, tai 14tā Mei 1849. 3
(Nr. 367.) ††† Pagasta wezzakais M. Wittin.
Teesas ſtrihweris A. Odin.

Weeneses pagasta teesa zaur ſcho wiffus parradu dwejus to lihdschianigu Weeneses ſaimneku Zelmenneku Indrika un Rulmannu Indrika Saknis, par ka manahm parradu debl konkurse ſpreesta, uſaizinati, lihds 17tu Juhni, kas par to weenigu un iſtehgschanas terminu nolikts, ſawas präfischanas ſcheit uſdoht. Weeneses pagasta teesa, tai 4tā Mei 1849. 3
(L. S.) ††† Ruhjan Andrei, pagasta wezz.
(Nr. 31.) Pagasta teesas ſtrihweris L. Goerster.

Kad tas pee Tingeres pagasta peerakſihts Sarkaſes wezz rentneeks Ernst Grundmann ſawu weetu oſtſahdamis muſchās waldischanai par neapsirahdateem laukeem to nospreestu ſahdi no 187 rub. 90 kop. f. parradā palizzis un ſleppeni no Tingeres aīgahjis, — tad ſchi pagasta teesa us muſchās waldischanaſ ſuhdſechanu irr no ſpreeduſi: zaur Latvieschu aiviehnī ſinnomu darribt, ka, ja tas wirſpeemanehts rentneeks ne atrastobs un to nospreestu ſahdi ne aismalsatu, winna ſcheit oſtſahthus ſirguſ, gohwis, oitas, zuhlas un gitas moju leetas tai 27tā Juhni f. g. pee ſtrīb pagasta teesas moiral ſohlitajeem prett ſaitamu naudu ubruxē pahrohhs. Tingeres pagasta teesa, tai 17tā Mei 1849.

(L. S.) ††† Kahl Matrifiohn, pagasta wezz.
(Nr. 31.) Teesas ſtrihweris Rūmuler.

Tas pee Aduires brihiwas ſemmesloheju draudſes peerakſihts Joseph Spring, nosankts Leperiž, tohp zaur ſcho uſaizinahs, bes karveschanas us ſawu draudſi pee rekrufschu lohſechanās atnahkt. Aduires pagasta teesa, tai 5tā April 1849.

(L. S.) Pagasta teesas oppaſchraſtis.
(Nr. 67.)

Zitta fluddin aſchana.

Amburgas Krohna meschakungs uſaizina ſtrahdneekus, lam poiktohs par labbu maksu ſcheinat mescha grāhwijs rakt, drībs atnahkt us Sohlties meschakunga muſchu un to darbu ſalibgt. Tas 20tā Mei 1849. 3

Brih v drībēt.

No juhmallas-gubernias augitas waldischanas puſſes: Oſtrath de la Greig.

No. 159.